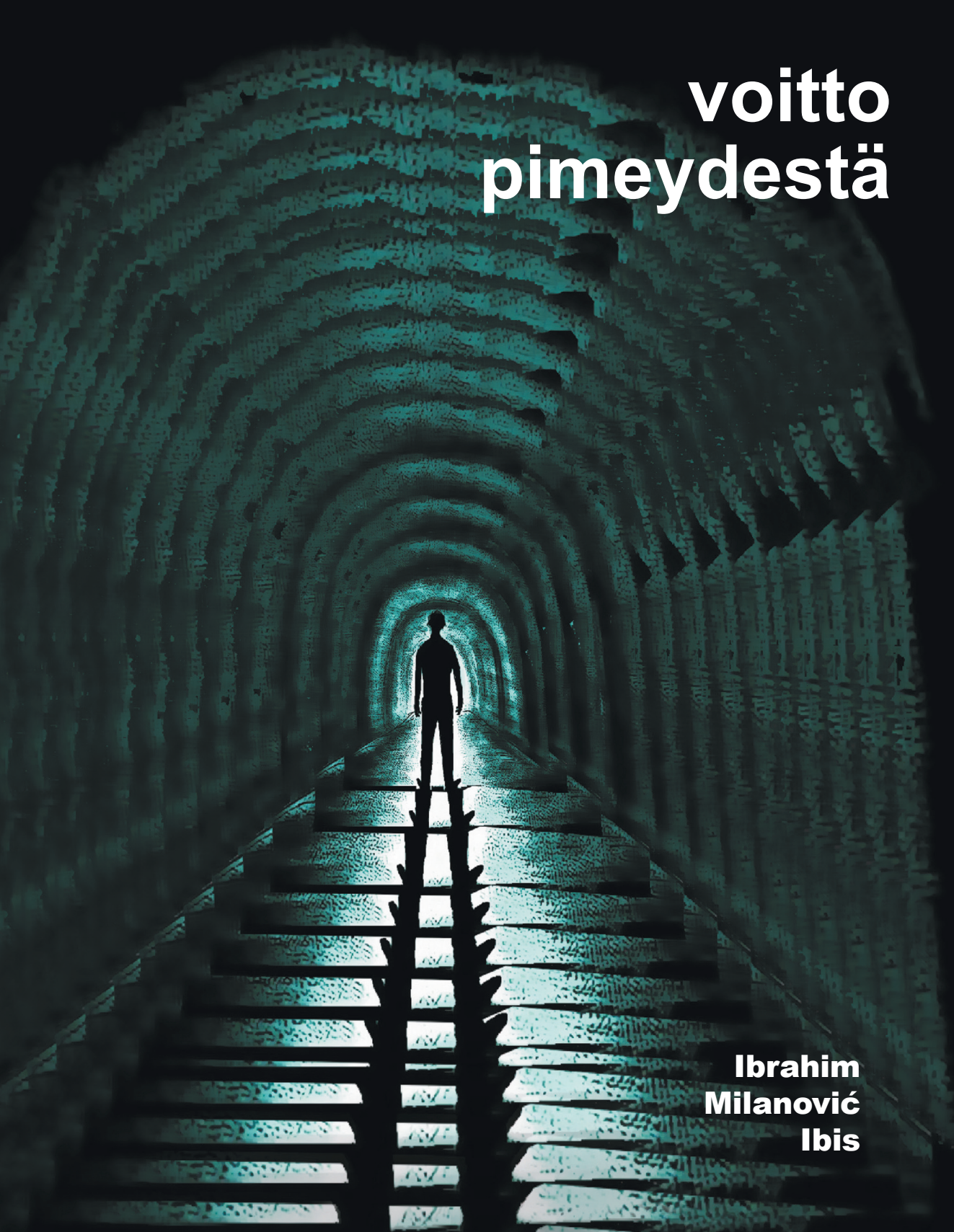

A person stands at the far end of a long, arched tunnel, illuminated by a bright light. A staircase leads up towards the person. The tunnel walls are textured and the overall atmosphere is mysterious and hopeful.

voitto pimeydestä

Ibrahim
Milanović
Ibis

VOITTO PIMEYDESTÄ

© 2021 Ibrahim Milanović, Ibis
Taitto ja kansi: Books on Demand
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-9907-9

VOITTO PIMEYDESTÄ

ENSIMMÄINEN OSA

1.

Aitini kertoi, että postimies aamulla toi jonkin kutsun. Hän otti sen hyllyltä ja ojensi minulle. Kutsussa luki:

"Pyydämme teitä tulemaan sinä ja sinä päivänä, siihen ja siihen aikaan, siihen ja siihen paikkaan, saatte käyttöönnne varusteet esipalvelusharjoitukseen, joka pidetään silloin ja silloin ja joka tulee kestäämään 20 päivää. Ottakaa mukaan tarvikkeet päivittäiseen hygienian hoitoon..." ja niin edelleen.

Minkähänlainen harjoitus se on, mietin itseseni.

Jäljellä oli kuusi tai seitsemän päivää ennen harjoituksen alkamista. Minä tiedustelin, minkälainen tuo harjoitus mahtaa olla, ja miksi juuri minut on valittu osallistumaan siihen. Sain tietää, että tuollaisia harjoituksia on pidetty jo vuosikaudet. Sain myös tietää, että meidän kylästä sinne lähtee kolme ihmistä, minun lisäksi vielä kaksi tyttöä. Tietooni tuli myös, että harjoituksiin on kutsuttu vain sellaisia tyttöjä ja poikia, jotka peruskoulun jälkeen eivät käy mitään koulua. Eli sellaisia, jotka eivät ole aloittaneetkaan opintoja, ja niitä, jotka ovat keskeyttäneet opinnot. Minä itse kuuluiin tuohon jälkimmäiseen ryhmään.

Olin aloittanut opiskeluni metallialan ammattikoulussa. Ensimmäinen vuosi meni ilman suurempia vaikeuksia, mutta toisen vuoden ensimmäinen puolikas oli jo hankalampi. Uuteen vuoteen mennessä olin saanut monta nelosta ja minulla oli aikamoinen määrä luvattomia poissaoloja. Siinä tilanteessa keskeytin kouluni, tällä järjellä ajatellen aivan vähäpätöisistä syistä. Vastaavaa en nyt tekisi mistään hinnasta. Mutta, ne olivat hulluja vuosia. Olin tutustunut ja rakastunut korviani myöten Ajša-nimiseen tyttöön. Lintsasin koulusta toivoen, että tapaisin hänet. Lintsasin myös silloin kun tiesin, ettei hän ollut maisemissa, salaa vain toivoin kohtaamista. Kun avasin muistiinpanot tai kirjat opiskellakseni, vain hän oli silmiäni edessä. Mietin, miten häntä lähestyisin, mitä sanoisin hänelle, mitä voisin häneltä kysyä. Usein seisoskelin peilin edessä. Kampasin hiuksiani, hymyilin ja irvistelin, kokeilin ilmeitä jotka tekisivät minusta sympaattisemman ja puoleensavetävämmän, ilmeitä joita voisin käyttää hänen sydämensä valloitukseen.

Ihailemani Ajša ei näistä tunteistani saanut koskaan tietää, minä en koskaan uskaltanut kertoa niistä hänelle. Sopivia tilaisuuksia oli paljon, mutta minulla ei ollut riittävästi rohkeutta, jotta olisin avannut sydämeni ja kertonut hänelle tunteistani. Olin rakastunut, mutta siitä tiesin ainoastaan minä.

Niinpä isäni, kun sai tietää opintojeni huonosta sujumisesta, huusi minulle kovasti ja ehdotti, että keskeytän koulukäyntini.

"Jos et haluaa opiskella, älä sitten! Miksi minun pitää maksaa turhasta? On minulla tärkeämpiäkin rahanreikiä!"

Isäni oli hyvin ankara. Hän huusi kauheasti. En uskaltanut panna vastaan. Hän oli pienikokoinen, lihaksikas ja aina juro. Hänellä olivat silmät, jotka salamoivat varsinkin silloin kun hän oli vihainen, ja isä näytti aina vihaiselta ja juroilta. Hänen pyöreissä kasvoissaan oli kaikkialla syviä uurteita, jotka eivät varmastikaan olleet hyvän elämän jälkiä.

Isä huusi ja huusi. Minä olin hiljaa ja hiiskumatta ja odotin, josko tulisi vielä jokunen läimäys. Tiesin, että olin tehnyt väärin. Ja vaikka en olisikaan, olisin silti ollut hiljaa. Olin hiljaa kaunopuheisimmalla hiljaisuudella ja roikutin nöyrästi päätäni. Minulla oli paljon sanottavaa, mutten uskaltanut sanoa mitään. Ajattelin vain, että minkähänlainen isä minulla oikein on. Isäni kanssa minulla ei ollut leppoisia keskusteluja. Ja niin hän silloinkin huusi kovaakin kovemmin:

"Jos meinaat jatkaa koulukäyntiä ja sitten jäät luokalle, sinulla ei ole enää asiaa silmiäni eteen!"

Tuona katkerana ja epätoivoisena yönä itkin. Tuntui siltä, että olin onnettomin lapsi maailmassa. Tuntui, ettei kukaan ymmärrä minua. En itkenyt isäni nähden enkä äidin edessä, vaan vasta sitten kun menin omaan huoneeseeni nukkumaan. Silloin päätin ottaa paperit pois koulusta ja keskeyttää koulunkäyntini. Sen päätöksen tein epätoivoissani ja jonkinlaisesta uhmasta. Kouluongelmat olisin hyvinkin voinut korjata, siitä olen varma, kunhan vain olisi löytynyt joku, joka avoimesti olisi keskustellut kanssani ja vähän motivoinut minua. En ollut niin tyhmä ja penkkiä olisin lämmittänyt tarpeen mukaan. Mutta niin vain tapahtui, keskeytin ammattikoulun.

Tein sen, että isä olisi tyytyväinen. Että hänen ei tarvitse kuluttaa rahaa minuun. Ei isävainaani ollut syyllinen. Hänen oli pakko toimia niin kuin toimi. Hän ei osannut paremmin, toisella tavalla. Hän varmasti halusi hyvää minulle ja toivoi parastani. Syypää oli ikuinen heikko rahatilanne.

"Ole sinä hevonen ja vedä kuormaasi, kun et kerran halua käydä koulua! Tee nyt työtä kun et kerran halua opiskella!" kiusoittelivat kaikki.

Kärsivällisesti siedin pilkkaa ja tein mitä oli tehtävä. Luonteeltani olin tottelevainen ja kiltti lapsi.

Kun koulunkäyntini keskeytyi, en enää päässyt näkemään Ajšaa. Pääsin yli hänestä ja unohdin hänet, joka ei edes koskaan saanut tietää tunteistani eikä ongelmistani.

Tuo ajanjakso koulun lopettamisen jälkeen oli minulle vaikea ja monotoninen. Jotenkin vain tapoin aikaa, oli hyvin tylsää. Kun kaikki kaverit menivät kouluun, minä jäin kotiin. Ei ollut ketään kenen kanssa olisin voinut kaveerata. Olin hyvin yksinäinen, tuntui että minut oli jätetty yksin. Luin kirjoja ja se oli ainoa tapa tappaa aikaa ja lievittää epätoivoisuuttani. Kaduin, että keskeytin kouluni. Kaduin, mutta oli jo liian myöhäistä palata kouluun.

Neljä kuukautta koulun keskeyttämisen jälkeen hain rakennusalan ammattikouluun Ljubljanaan. Tietysti tein sen isäni suostumuksella. Siihen ratkaisuun päädyin ystäväni

Mukin suostuttelemana. Muki oli ollut samassa koulussa jo toista vuotta. Muki kertoi, että olosuhteet siellä ovat erinomaiset. Jos minut otetaan kouluun, minusta tulee erään ison rakennusfirman stipendiaatti. Firma antaa minulle ilmaiseksi asuntolapaikan, ruoan ja koulutarvikkeet. Sitä paitsi saan joka kuukausi taskurahaakin, mutta vain, jos ei ole nelosia arvosanoissa. Tietenkään taskuraha ei ole hirveän suuri, mutta se riittää tärkeimpään. Rakennusfirma, jonka stipendiaatti olisin, takaisi työpaikankin, sitten kun valmistun. Tuosta kaikesta tykkäsin hirveästi ja hain opiskelijaksi. Kärsimättömänä odotin ja lopulta tuli vastaus, joka oli myönteinen, minut hyväksyttiin kouluun. Iloissani ja ihastuksissani kerroin kaikille kavereille, että pääsin opiskelijaksi ja että syksyllä menen Ljubljanaan kouluun. Ajattelin että lähden täältä missä kukaan ei ymmärrä minua. Lähdän täältä, ettei minua enää nöyryytetä ja kiusoitella. Siellä, Ljubljanassa yritän kyllä parhaani.

Jotenkin noin ajattelin, mutta yllättäen minulle tulikin kutsu esipalvelusharjoitukseen. Varmastikaan eivät tiedä, että syksyllä menen taas kouluun, mutta ei se mitään. Nyt minulle sopii kaikki, ajattelin.

2.

Kija meni omaan huoneeseensa. Hänen piti pakata vielä joitakin pikkutavaroita. Hän oli jo pakannut sellaiset jotka kutsukirjeessä oli mainittu, kaikenlaista päivittäiseen hygienian hoitoon ja muuhun, ja varmuuden vuoksi vielä yhdet housut ja paita. Kukapa tietää mitä esipalvelusharjoituksissa voi tarvita. Isä ja äiti olivat lopulta suostuneet päästämään hänet sinne.

"Onko sinun pakko mennä?" äiti kysyi.

"On. Jos en mene, sinä joudut maksamaan sakot", Kija pelotteli.

Kija käytti lausetta, jonka hän oli edellisenä päivänä kuullut veljeltään, se oli silloin vaikuttanut äitiin tehokkaasti. Samalla Kija käänsi päänsä pois päin äidistä, ettei äiti lukisi mitään hänen kasvoiltaan, sillä ei Kija ollut ihan varma niistä sakoista.

"Just joo... No hyvä sitten. Kuinka pitkään joudutte olemaan niissä harjoituksissa?" kysyi äiti pienen hiljaisuuden jälkeen.

"Kolme kokonaista viikkoa."

"Voi ei! Miten minä raukka pärjään yksin? Juuri nyt niitten perkeleitten piti kutsua sinut, kiivaimman työnteon aikaan", äiti kiroili.

Isä ja vanhemmat veljet rauhoittelivat häntä. Kijasta oli hyvä, että hän oli saanut kutsun. Hän odotti innokkaasti harjoituksiin pääsyä. Hän keskusteli asiasta ystävättärensä Samkan kanssa, joka asui naapurissa. Samka oli Kijaa vuoden vanhempi ja oli edellisenä vuonna ollut samoissa harjoituksissa.

"Siellä on tosi kivaa, ihan oikeasti", puheli Samka. "Ei siellä tehdä paljon mitään. Opiskellaan ja harjoitellaan vähän aseiden käyttöä ja sen sellaista. Opiskelua on noin kello kolmeen saakka ja sitten huvitellaan. Minä kyllä suosittelen. Siellä sekä pojat että tytöt ovat samanikäisiä. Tosi kivaa, usko pois. Et varmasti kadu jos menet", suostutteli Samka.

Keskusteltuaan Samkan kanssa Kija yritti järjestää harjoituksiin lähtöä. Isä päästäisi hänet empimättä, kutsukirjehän oli tullut, mutta äiti oli kriittinen. Äiti vastusti lähtöä kovasti, taisteli kynsin hampain Kijan menemistä vastaan. Mutta joku vanhemmista veljistä muistutti sakoista oikealla hetkellä, ja niin äitikin suostui päästämään Kijan harjoituksiin. Vastahakoisesti, mutta suostui kuitenkin.

Kijan äiti oli ankara, ei antanut lupaa helposti mihinkään. Isä oli jotenkin lempeämpi. Isäänsä Kija ei tavannut kovin usein. Isä oli vuorotyössä hiilikaivoksen keittiössä. Kija ei itsekään tiennyt miksi, mutta jotenkin isä tuntui lempeämmältä kuin äiti. Isä ikään kuin ymmärsi nuorempia ihmisiä paremmin kuin äiti. Huuto keskeytti Kijan mietteet.

"Kija! Kijaa! Mihin se tyttö on taas kadonnut?" huusi äiti.

"Olen täällä, huoneessani!" ilmoitti Kija piilopaikastaan.

"Mitä puuhaat huoneessasi?" kysyi äiti ovelta.

"En mitään. Pakkasin vain jäljellä olevat tavarat, ettei mitään unohtuisi."

"No, jumalan nimessä, mene sitten pesemään se rappu ulko-oven edestä."

"Mitä? Miksi minä nyt sen pesisin? Aamullahan jo pesin sen."

Kija kääntyi yllättyneenä katsomaan äitiään, joka seisoj ovella kädet tiukasti lonkalla. Näytti siltä, että äiti halusi riidellä.

"Tiedän, tiedän. Mutta nuo tulivat pelloilta kuraisine saappaineen ja likasivat taas kai-ken."

"Voi helkutti... Mikseivät pese saappaitaan ennen kuin tulevat kotiin? Aina minun pitää pestä niitten kurajälkiä!"

Vihaisena ja tyytymättömänä Kija vilahti äidin ohi. Äiti katsoi hänen peräänsä ja pyöritteli hämmästyneenä päätään. Kijan rintaa puristivat tyytymättömyys ja kiukku. Kyyneleet pyrkivät silmiin. Itku kurkussa hän taisteli kyyneleitä vastaan. Hän oli kyl- lästynyt päivittäiseen työhönsä. Hän oli kyllästynyt kaikkeen. Joka päivä samaa: pese, pyyhi, harjaa, siivoa...

Kovakouraisesti Kija tarttui vesijohtoon ja veti sen telineestä, rullasi auki, kiinnitti vesihanaan ja avasi hanan. Hän tarttui harjaan ja ryhtyi rivakasti pesemään ulkorappua.

"Jumalan kiitos, huomenna pääsen niihin harjoituksiin. Tekee hyvää kun pääsen vä-häksi aikaa täältä pois."

Lähdön ajatus rauhoitti häntä. Kija tarvitsi vaihtelua. Hän tarvitsi jotakin uutta elä-määnsä. Ammattikouluun Kijaa ei päästetty, vaikka hän itse sinne kovasti halusi. Äiti ei antanut lupaa. Kukaan ei saanut äitiä muuttamaan mieltään. Eikä Kija ollut ainoa vas-taavanlainen tapaus. Maaseudulla, varsinkaan ne vanhemmat jotka olivat vähemmän lukeneita ja vähemmän koulua käyneitä, eivät antaneet tyttölastensa mennä ammatti-kouluun. He ajattelivat, että tyttölapsille kuuluu kodinhoito ja emännöiminen, kunhan kasvavat ja kun heistä kehkeytyy oikeita naisia. Tietysti ne olivat vain ennakkoluuloja, mutta niitä vastaan oli vaikea taistella. Paikalliset olot ja aika ja vanhempien itsepäisyys painoivat, ei ollut lupa kapinoida. Kija otti kohtalonsa vastaan ihan rauhallisesti, sillä hän ei ollut ainoa jolle kävi niin. On helpompaa kestää hankaluudet, kun näkee että samanlaista on muillakin ihmisillä.

Kijan perhe ei ollut rikas ollenkaan. Miten voisi ollakaan, kun perheessä oli seitsemän lasta. Kija oli usein miettinyt, mitä hänen vanhempansa nuoruudessaan ajattelivat, ja oli aina tullut samaan johtopäätökseen: eivät he olleet ajatelleet mitään, he vain tekivät lapsia. Lasten teko on helppoa, mutta mikseivät tehneet uutta taloa, ajatteli Kija.

Tosin oli heillä talokin ja vielä kaiken lisäksi upouusi. Se oli heti vanhan talon vieressä, mutta ei se ollut vielääkään ihan valmis. Vielä piti saada valmiiksi ikkunat, ovet, rappaus ja paljon muuta. Kaiken kaikkiaan kuitenkin olivathan vanhemmat edes jotakin lasten lisäksi saaneet aikaan. Heidän piti ruokkia yhdeksän suuta, vaatettaa yhdeksän ihmistä, ostaa seitsemälle koulutarvikkeet, ja kaiken lisäksi rakentaa talo. Kai heitä sittenkin täytyi ihailla!

Kijalla oli viisi veljeä ja yksi sisko. Onneksi kaksi vanhempaa veljeä oli jo mennyt naimisiin ja muuttanut pois. Myös isosisko meni naimisiin ja muutti miehensä luokse. Silti heitä jäi kuusi, Kijan lisäksi äiti, isä, kaksi isoaveljeä ja yksi pikkuveli, joka oli vasta 9-vuotias. Eivät he olleet rikkaita, mutta eivät eläneet puutteessakaan.

Nyt kun Kija oli varma että oli menossa esipalvelusharjoituksiin hän kärsimättömästi odotti yötä. Ja sitten aamua ja lopulta aamu tulikin. Kija pukeutui, otti laukkunsa ja lähti esipalvelusharjoituksiin.

3.

Päivää ennen minun esipalvelusharjoituksiin lähtöäni minut kutsuttiin kaverini läksiäisjuhliin. Hän oli menossa armeijaan. Bosniassa on tapana järjestää armeijaan meneville mahdollisimman suuret läksiäisjuhlat. Kysyin isältääni, saanko mennä ja hän nyökkäsi myöntävästi.

Perhanin kanssa sovittiin, että menemme yhdessä, koska hänetkin oli kutsuttu läksiäisjuhliin. Perhan oli yksi monista kavereistani. Sovimme että mennään pyörällä, vaikka minulla ei ollut polkupyörää. Minun vanha ja rikkinäinen pyöräni oli mennyt niin huonoon kuntoon, ettei sitä voinut enää korjata. Minä jouduin, taas isäni käskystä, surullisena ja raskain sydämin heittämään vanhan pyöräni menemään, eikä uutta vielä ostettu.

Ali, tuleva varusmies, joka kutsui meidät läksiäisjuhliinsa, asui eräässä kylässä. Sinne oli meidän kylästä matkaa noin viisi tai kuusi kilometriä. Bussi ei kulkenut sinne meille sopivina aikoina, muutenkin se kulki harvoin. Jos olisimme menneet bussilla, olisimme olleet juhlapaikalla joko kolme tai neljä tuntia liian aikaisin, tai kolme tai neljä tuntia liian myöhään. Niinpä päätimme mennä polkupyörillä.

"Keneltä minä pyydän pyörän lainaksi?" kysyin kärttyisästi Perhanilta.

"Pyydä keneltä tahansa, kyllä kaikki sinulle pyörän antavat", vastasi Perhan.

Hän katsoi minuun miettiväisesti.

"Keneltä kysyisin ensimmäiseksi?" kysyin uudestaan, sillä tuumin, että Perhanilla voisi olla jokin hyvä ehdotus.

"Aloita järjestyksessä, ihan kylän reunasta", sanoi Perhan rauhallisesti ja lähti.

Aloita järjestyksessä kylän reunasta, helppo sanoa, minä ajattelin. Mutta Perhanilla ei ole hajuakaan miten vaikeata minun on pyytää pyörää ja olla nöyränä toisten edessä. Ehkä kuitenkin on parempi vähän alistua kuin mennä sinne juhliin jalan, minä ajattelin ja lähdin etsimään polkupyörää.

Kävelin pitkään. Kävelin sinne ja tänne, ylös ja alas, pitkin ja poikin, toivoen että satumalta tapaan jonkun, jolla on polkupyörä. Viimein etsintä tuotti tulosta. Sain polkupyörän kaverilta, jonka nimi oli Mersed.

"Tässä on ystäväiseni, mutta takarengas on puhki. Korjaa se ja ala ajaa", sanoi Mersed ja antoi minulle pyöränsä.

Vein pyörän kotitaloni eteen ja ryhdyin työhön. Sain urakan valmiiksi juuri ennen pimeän tuloa. Vaihdoin vaatteet, söin nopeasti ja hyppäsin pyörän selkään. Perhanin löysin sovituilta paikalta, ja rauhallisesti lähdimme liikkeille. Oli jo hämärää.

Pyöräilimme kovalla asvaltoimattomalla tiellä vesilätäköitä vältellen. Edellisenä päivänä oli satanut, sekä isommat että pienemmät kuopat olivat täynnä vettä. Lätäköitä lukuun ottamatta tiellä ei ollut kuraa. Tie oli kulunut hyvin kovaksi. Ajoin ensimmäisenä,

minun polkupyörässäni oli valo ja eturenkaassa kiinni dynamo, joka osittain jarrutti ja vaikeutti ajamista. Sen se teki varsinkin ylämäessä. Perhan seurasi minua ilman valoja. Suunnilleen keskellä matkaa jarrutin yhtäkkiä. Perhan hämääntyä, törmäsi polkupyöräni takarenkaaseen ja melkein kaatui.

"Mikä sinulla on? Miksi jarrutit?" kysyi Perhan yllättyneenä.

"Tule katsomaan! Onko sinulla sytkäri?"

Perhan hyppäsi pyörän satulasta, tuli lähemmäksi ja sytytti sytkäriin.

"Voi helkutti! Miten päästään yli? Miten tuo on mahdollista?"

Perhan oli täydellisesti yllättynyt ja epäuskoinen.

"En todellakaan tiedä", vastasin.

Meidän edessämme lepäsi tärkeänäköisenä suuri lammikko, sytkäriellä valaistuna. Se oli ottanut haltuunsa koko tien, se oli koko tien levyinen. Heräsi kysymys, miten me kulkijat pääsisimme lätäkön ohi tai yli. Lätäkkö oli noin seitsemän metriä pitkä ja vaikutti aika syvältä. Vesi lätäkössä oli sameaa ja kuraista, oli vaikea arvioida sen syvyyttä. Lätäkön oikealla puolella oli metsää ja aikamoinen jyrkänne, joka oli edellisvuotisten puunlehtien ja sammalten peitossa. Jyrkanteen pehmeän peiton alta lorisoi vettä ja virtasi lätäkköön täyttäen sitä koko ajan. Jyrkänne oli kovin jyrkkä ja vaikutti liukkaalta, siltä puolelta olisi mahdotonta mennä lätäkön ohi. Lätäkön ja tien vasemmalla puolella oli rotko, sen kautta lammikon vesi lorisoi alla olevaan jokeen. Tien reunassa rotkon puolella oli vain viisi tai kuusi senttiä leveä kaistale, joka ei ollut veden alla, mutta näytti pehmeältä. Perhan yritti kävellä sitä pitkin, mutta tuli nopeasti takaisin, kun huomasi että reuna oli liukas ja pehmeä, se voisi liata kengät, sukat ja housut. Sitä paitsi reunalla oli vaarallista kävellä, siitä saattoi liukastua ja tippua rotkoon, tai astua lätäkköön ja mahdollisesti kaatua sinne. Molemmissa tapauksissa syntyisi aikamoinen vahinko. Pahinta mitä voisi tapahtua olisi tulla likaiseksi ja märäksi, sellaisena olisi häpeällistä näyttäytyä tyttöjen edessä.

"Minä menen 50 metriä taaksepäin, otan pyörällä vauhtia, ja kun tulen lätäkön kohdalle nostan jalat ylös, etteivät ne likaannu. Tässä sinulle sytkäri. Pidä siinä tulta!" Perhan päätti rohkeasti.

"Hyvä on, sitten menoksi!" sanoin, otin Perhanilta sytkäriin ja astuin sivummalle.

Perhan kiihdytti vauhtia, minä pidin sytkäriä. Perhan sai hyvän vauhdin ja nosti lätäkön kohdalla jalat ilmaan, etteivät housunlahkeet likaantuisi eivätkä kengät kastuisi, kun lätäköstä roiskui kaarena vettä pyörän renkaiden alta. Juuri kun hän oli pääsemäissillään lätäkön yli, minä ulvahdin ja Perhan päästi voitonriemuksen huudon. Sytkäri oli kuumennut liikaa, se poltti sormiani, valo sammui juuri kun Perhan pääsi lätäkön yli. Ehkä äkkiä tullut pimeys auttoi häntä.

"Miksi sammutit sytkäriin?" hiljaisen pimeyden läpi kaikui Perhanin kysymys.

Etäisyyttä hänen ja minun välillä oli noin 20 metriä, mutta emme kuitenkaan voineet nähdä toisiamme. Pimeys oli läpitunkematonta.

"Poltin kättäni sytkärillä!"

"Jaha! No niin, sinun vuoro, yritä sinä nyt!"

"Onko se vaarallista?"

"Ei ollenkaan! Otat vain hyvän vauhdin!"

"Hyvä on! Täältä tullaan!"

Hyppäsin pyörän selkään, otin vauhdin. Vauhti oli hyvä, pääsin lätäkön yli ilman ongelmia. Jalat nostin polkimien päälle ylös ilmaan aivan niin kuin Perhankin.

Jatkoimme matkaa. Ajoimme pienen sillan yli. Minä huomasin, että polkupyörän polkeminen kävi raskaaksi ja pysähdyin. Sytytin sytkärin. Näin, että takarengas oli tyhjä. Viimeiset metrit olin ajanut tyhjällä renkaalla. Se selitti, miksi oli ollut niin vaikea polkea.

"Mitä nyt taas?" uteli Perhan.

Hän tuli lähemmäksi ja pysähtyi viereeni. Perhan istui polkupyöränsä satulassa toinen jalka polkimella, toinen maassa. Metsä oli jäänyt taakse. Näkyvyys oli paljon parempi. Tien oikealla puolella näkyivät peltojen hahmot.

"Tuntuu siltä, että takarengas on puhjennut", vastasin.

"Sekö sama, jota korjasit?"

"On kyllä", vastasin vähän ivallisen sävyyn.

"Vaikuttaa siltä, että korjasit hyvin", kiusoitteli Perhan.

"Kaikki on mahdollista", sanoin hermostuneesti.

"Ei ole enää paljon matkaa jäljellä. Katso, saavuimme pelloille. Perille on enää alle kilometri. Taluta pyörää loppumatka."

"Minua enemmän huolestuttaa, miten pääsen takaisin kotiin ja varsinkin sen valtavan lätäkön yli."

"No, älä nyt... Jätä se sikseen. Tuolla meitä odottavat tytöt, ja sinä jo mietit miten pääset kotiin. Katsotaan sitten kun se tulee ajankohtaiseksi. Kai joku ratkaisu löytyy. Nyt mennään tyttöjen kimppuun."

Joo, kun tulee ajankohtaiseksi... Sinun on helppo sanoa, sinulla on hyväkuntoinen polkupyörä ja minä varmasti joudun kävelemään takaisin ja vielä kaiken lisäksi joudun kahlaamaan sen lätäkön yli, minä ajattelin, mutta olin hiljaa.

Kylän ensimmäiset talot tulivat näkyviin. Perhankin hyppäsi pyöränsä päältä talutamaan. Kun saavuimme perille, löysimme ystävämme Šemson ja Alin, jotka näyttivät meille turvallisen paikan, minne saatoimme jättää polkupyörät. Laitoimme ne nojaamaan navetan seinää vasten.

Läksiäisjuhlat pidettiin vastarakennetun asumattoman talon alakerrassa. Juhlapaikalla oli jo täyttä. Musiikki soi ehkä hieman liian kovaa. Tytöt istuivat laudoista ja rakennuselementeistä tehdyillä improvisoiduilla penkeillä seinien vierustoilla. Laudat oli peitetty pahveilla ja vanhoilla räsymatoilla, pehmikkeeksi ja pölyä ja likaa peittämään. Useimmat pojat seisoivat. Muutama onnekas istui tytön vieressä. Viinapullo kiersi po-

jalta toiselle, kädestä käteen, suusta suuhun. Tulihan se minun ja Perhaninkin kohdalle. Otin pullon käteeni ja vetäisin ison ryyppyn. Sen seurauksena värähdin kuin sekuntimitari. En ollut tottunut väkeviin juomiin. Perhan otti yhden, sitten toisenkin ryyppyn ja sanoi että viina on ihan juotavaa. Minä en ollut noista asioista kauheasti perillä, minulle jokainen väkevä juoma oli viinaa, vaikka olisi ollut konjakkia tai jopa viskiä. Minulle ne olivat yhtä ja samaa ja kaikki hirveän tulisia.

Katselin vähän ympärilleni ja huomasin Saiman. Hän katsoi minuun, minä vastasin katseeseen. Hän istui tyttöjen keskellä. Saima oli yksi monista sympatioitteni kohteista. Hänen isosiskonsa asui meidän kylässämme. Saima tuli joskus käymään isosiskonsa luona, niin olimme tavanneet, tutustuneet ja muutaman kerran jutelleetkin.

Minulle oli kerrottu, että Saima oli ihastunut minuun. Minä vastineeksi ihastuin häneen, sillä hän oli mielestäni aika nätti ja mukava. Mietin miten voisin lähestyä häntä. Hänen ympärillään oli aikamoinen liuta tyttöjä, siinä ei ollut yhtään vapaata paikkaa, joten jätin tehtävän myöhemmäksi.

Viinapullo tuli kohdalleni toisen kerran ja kolmannenkin. Otin hyvät ryyppyt ja joka kerta värähdin. Ruuhka Saiman ympärillä ei yhtään vähentynyt. Odotin kärsimättömästi ja heitin katseita siihen suuntaan. Viinapullo tuli taas kerran käteeni. Otin oikein pitkä ryyppyn ja mielenkiintoista, sillä kertaa värähdin aika vähän. Viina lämmitti sisälmyksiäni.

Saima vilkaisi silloin tällöin minuun päin ja katseemme kohtasivat. Viinasta rohkautuneena annoin hänelle ilmekielellä merkkejä, että hän järjestäisi paikan viereensä. Jonkin ajan päästä ja monen yrityksen jälkeen hän tajusi mitä halusin. Huomasin, että ystävättäret Saiman ympärillä lainehtivat ja kuiskivat. Minuutti sen jälkeen minulle syntyi istumapaikka Saiman viereen. Kävelin Saiman luokse punastellen, vähän viinan vuoksi ja vähän ujoudesta, sillä monet katseet tähtäsivät minuun.

"Terve kaunotar. Mitä kuuluu?"

Ojensin käteni ja istahdin hänen viereensä. Pidin hänen kättään, ihme kyllä, lyhyehkön ajan omassani.

"Hyvää kuuluu, entäs itsellesi?" hän vastasi punastuen.

"Noh, mikäs tässä, jotenkuten."

"Millä te tulitte tänne?"

"Puoliksi kävelen ja puoliksi peltojen yli", vastasin leikkiä laskien ja hymyillen.

"Kenen autolla?" Saima kysyi tajuamatta sanojani.

Nauroin ja selitin tilanteen. Juttelua jatkui noin puoleen yöhön. Perhan seurusteli muutamien kavereiden kanssa ja ryyppäsi. Toi hän minullekin pullon muutaman kerran ja kehotti ottamaan, minkä minä ehkä olisin tehnyt ilman kehotustakin.

Lopuksi kun kaikki jo hajaantuivat ja menivät ulos, Perhan oli hoipertelevassa kunnossa ja oli kaatua. Juuri ja juuri ehdin ottaa hänestä kiinni. Pidin häntä pystyssä. Tajusin, että Perhan oli aikamoisessa humalassa. Hän ei pystynyt edes kunnolla kävelemään.

Otin hänen vasemman kätensä ja laitoin sen kaulani ympärille, vasemmalla kädelläni pidin siitä kiinni. Oikealla kädelläni tuin Perhania vyötäröstä. Luultavasti lämpötilan muutos vaikutti Perhanin tilaan, koska sisällä ollessaan hän oli näyttänyt aika normaailta. Sisällä oli aika lämmintä ja ulkona paljon viileämpää.

Niin me kävelimme, tai itse asiassa enemmänkin minä kannoin häntä. Kannoin häntä kuin haavoittunutta, ja hän oli painava kuin lyijy. Tulimme jonkinlaisen aidan kohdalle ja pysähdyimme. Minun piti vähän lepuuttaa jalkojani sekä selkää, käsiä ja niskaa sekä rauhoittaa hengitystä ja sydämen tykytystä. Perhan kääntyi aitaan päin, laittoi kätensä aidan päälle. Kohta hän roikotti päätään aidan yli. Hengästyneenä katsoin hänen touhujaan. Perhan oksensi, pidin hänestä kiinni. Hän äännähteli kuin kidutettuna, sylki korakkaasti ja raskaasti hengittäen. Kun hän lopetti, annoin hänelle paperinenäliinan, jotta hän pyyhkisi kyyneleet ja suun ja nenän ympäristön.

"Jatketaanko?" kysyin.

Perhan katsahti minuun lasittuneilla silmillään ja nyökkäsi myöntävästi. Uudelleen tartuin häneen kuin haavoittuneeseen sotilaaseen. Pääsimme lampun alle jonkinlaiseen betonista rakennettuun portaikkoon. Istahdimme siihen, olimme levon tarpeessa, ainakin minä olin. Näköjään Perhankin oli. Hän laittoi kädet polvilleen ja pään käsiensä päälle ja jäi siihen asentoon.

"Ole siinä. Minä menen etsimään Alin ja Šemson. Tulen heti takaisin", minä sanoin.

"Mmmmm", mumisi Perhan.

Lähdin etsimään Alia ja Šemsoa. Kun löysin heidät, selitin tilanteen ja pyysin että he etsisivät Perhanille nukkumapaikan. Perhan itse ei pystyisi kävelemään, enkä minä kykenisi raahaamaan häntä kotiin asti. Mielessäni käväisi se iso lätäkkö, mutta en maininnut siitä mitään.

Löysimme kuin löysimmekin Perhanille nukkumapaikan ja laitoimme hänet lepäämään. Ali ja Šemso ystävällisesti pyysivät minuakin jäämään yöksi, mutta minä kieltäydyin, selitin että minulla oli seuraavana aamuna aikainen meno. Minulla muistaakseni tosiaan olikin edessä lähtö esipalvelusharjoituksiin. Niin hyvästelimme ja minä lähdin. Otin Perhanin polkupyörän navetasta, minun polkupyörästänihän oli takarengas puhki, hyppäsin pyörän selkään ja ajoin pois.

Yö oli kaunis ja taivas aivan pilvetön. Pyöreä ja täyteläinen kuu loisti ja valaisi tieni, vaikka varmuuden vuoksi otin Perhanilta sytkärin. Olin vähän humalassakin, mutta vain sen verran, että pystyin kuin pystyinkin ajamaan pyörällä. Kovaa vauhtia kiisin kuun valaisemalla harmaalla tiellä. Taitavasti kiertelin ja kaartelin lätäköt. Ajelin keskellä tietä, siinä oli vähiten lammikoita. Tuuli piiskasi ruumistani ja sotki aikaisemmin oikein siististi laitettut hiukseni. Tulin nopeasti ison lätäkön kohdalle, pysähdyin ja katsoin sitä. Vesi oli kirkasta, kura oli vajonnut pohjaan. Kalpea kuun pallo katsoi minuun ja ikään kuin vähän heilui vedessä. Vaikutti siltä, että kuu heilumisellaan äidillisesti kritisoi minua. Torui viinan juomistani.

Olen Ibrahim Milanović, Ibis, bosnialainen ja suomalainen.

Elin tavallista ja iloista teini-ikäistä elämää, kunnes Bosnian sota teki minusta sotilaan, vei minut sumuiselle vuorelle. Siellä taivaalta tuli kranaatti ja iski minut maahan. Kaikki pysähtyi. ”Silmät, en näe mitään”, huusin kun minua vietiin sidontapaikalle.

Sarajevon Silmäkllinikalla sain kuulla että vasen silmäni oli lopullisesti tuhoutunut. Oikealla silmällä näin vähän valoa, silmässä oli kranaatin sirpale. Minulle annettiin toivoa: minä pääsisin silmäleikkaukseen Suomeen.

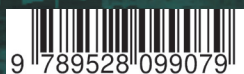
Helsingin Silmäkllinikalla silmäni leikattiin useaan kertaan, viiden leikkauksen jälkeen viimeinenkin valo katosi. Maailmani pimeni lopullisesti. ”Täytyykö minun olla sokea, tiedätekö että minä olen vasta 21”, sanoin lääkärille kun kuulin tuomion.

Minulle tarjottiin Suomessa kuntoutusta. Otin sen vastaan, mutta skeptisesti, koska mikään ei kiinnostanut eikä missään ollut tarkoitusta. Sellaisena en jaksanut elää. Miten perheeni suhtautuu, miten ystävät, miten tytöt, minähän olen vain taakka kaikille, minä mietin. Ainoa vaihtoehto oli itsemurha. Asuin seitsemännessä kerroksessa, menin parvekkeelle, hyppäämään alas. Mutta parvekkeella pysähdyin ja kävin itseni kanssa elämäni kovimman keskustelun. En hypännyt, sen sijaan päätin aloittaa nollasta: sokeana, vieraassa maassa, vieraan kielen keskellä.

Olen asunut Suomessa nyt 27 vuotta, ammatiltani olen datanomi. Minulla on vaimo ja kolme lasta. Opiskelen työn ohessa kasvatustiedettä.

Joskus en itsekään ymmärrä, miten kestin kaiken, miten jaksoin palata takaisin elämään. Tässä kirjassa kerron siitä kuinka selviydyin, mistä sain voimaa, mistä löysin iloa.

BoD

9 789528 099079